

El pes de dos avis represaliats

Text i foto > GERARD BAGUÉ, director

Vaig tenir dos avis represaliats durant la Guerra Civil i la postguerra. L'un m'explicava batalletes entretingudes (edulcorades per a la digestió d'un infant) de les seves cuites al front d'Aragó, i l'altre mai no volia parlar de la guerra. El primer avi, Josep Bagué, va lluitar al costat de l'exèrcit de la República, i va acabar en un batalló de treballadors de Franco. Entre la guerra i el batalló degué malbaratar quatre o cinc anys de la seva vida. Tinc gravades (i segurament reinventades) a la memòria algunes de les seves aventures, com ara quan la fortuna va posar davant del seu grup de soldats afamats un magatzem de correus abandonat. Dels paquets que no havien arribat als seus destinataris, en sortien, miraculosament, llonganisses, formatges i llaunes de conserva.

Les seves experiències al front no s'assemblaven gens a les del cinema bèl·lic que tant m'agradava llavors. Res a veure amb el Lee Marvin d'*Uno rojo, división de choque*, de Samuel Fuller. Ell em parlava de la feliç infecció d'una ferida que el va fer ingressar en un lluminós hospital de la costa basca capitanejat per infermeres boniques i amatents. Jo li preguntava si havia disparat mai algú, si s'havia vist obligat a matar un enemic per sobreviure. Aquells «o tu o jo» dels duels de *cowboys*. Deixava anar una riallada i em contestava que amb prou feines treia el cap de la trinxera el temps just per disparar un tret a la babalà, que com a molt podria haver desplomat algun ocell.

L'altre avi, Jaume Hugas, era un sastre del carrer del Carme de Girona, militant d'ERC i assidu del Centre Republicà. No havia estat cridat a files per una malaltia pulmonar i les seqüeles que li havia deixat una poliomièlitis. Sense res de què penedir-se i apreciat per (gairebé) tothom, sabia que la simple militància li podia costar molt cara, així que va emprendre el camí de l'exili quan les tropes de Franco s'acostaven a Girona. En veure les riuades de desesperats de la frontera li va caure l'ànima als peus i va comprendre que el seu caràcter feble no suportaria l'exili. Així que va girar cua. Al cap d'uns dies, quan ja semblava beneït pel «pan, justícia y perdón» de Franco, el van detenir. Mai no li van comunicar una acusació formal, mai no va ser jutjat. Cada matinada s'enduien companys de cel·la per afusellar. Va ser alliberat sense càrrecs, però psicològicament aniquilat, al cap de cinc mesos. Quan ja havia aconseguit reflotar la sastreria, un conegut falangista els va insinuar que rere la seva detenció hi podria haver hagut la denúncia d'un veí: «El seu denunciador és qui menys es pensa, algú a qui vostès tracten d'amic sense que ho sigui». La família va anar tancant el cercle en tres sospites: els veïns que s'havien apoderat dels mobles i d'una part de la roba quan van fugir uns dies durant els bombardejos, un guàrdia civil fatxenda que no va pagar un uniforme i es va indignar quan el meu avi l'hi va reclamar i, és clar, aquest suposat amic traïdor.

I vet aquí el perquè dels silencis de l'avi sastre, que segurament van pesar més que les històries de l'avi soldat. Avui, el forat d'aquell buit ha guanyat força, s'imposa a la narració, és una memòria que, com passa amb totes les memòries, omplim i reconstruïm des dels interessos del present.

>> *Dos ferits de guerra, camí de l'exili.*

(Fons AUGUSTE CHAUVIN / ARXIU DEPARTAMENTALS DELS PIRINEUS ORIENTALS, PERPINYÀ.)